

Türkiye Nüfusunun Değişimi ve Dinamikleri

Prof. Dr. A. Sinan Türkyılmaz

31 Mayıs 2024

Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi

21. Yüzyıl için Planlama Grubu

Akış

- Nüfus Bileşenleri ve Veri Kaynakları
- Türkiye'de Nüfus büyüklüğü ve Yıllık Nüfus Artış Hızı ve Nüfus Yapısı
- Doğumlar
- Ölümler
- İç ve Dış Göç İstatistikleri
- Yaşlanma
- Demografik Fırsat Penceresi ve Nüfus Projeksiyonları
- Hanehalkı Büyüklüğü ve Aile tipi
- Kentleşme
- Suriyeli Nüfus ve geleceği
- Genel tartışma başlıkları

NÜFUS BÜYÜKLÜĞÜNÜN DEĞİŞİMİ

Nüfus büyüklüğünün değişimi 3 temel etmene bağlıdır:

DOĞUM

ÖLÜM

GÖÇ

$$P_t = P_0 + B - D + IG - DG$$

Nüfus iki yolla artabilir: Nüfusta gerçekleşen doğumlarla veya nüfusa göç eden kişilerle

Nüfus iki yolla azalabilir: Nüfusta gerçekleşen ölümlere veya nüfustan dışarıya göç eden kişilerle

Türkiye’de Nüfus ile İlgili temel veri kaynakları

Nüfus sayımları

1927, 1935-1990 her beş yılda bir,
2000 son nüfus sayımı

2021 kayıta dayalı nüfus sayımı...

Kayıt Sistemleri

ADNKS (Adrese dayalı Nüfus Kayıt sistemi), 2007 den sonra yıllık veriler

Doğum kayıtları

Ölüm kayıtları

ADKS’den üretilen göç kayıtları

Göç İdaresi gn.md. Suriyeli kayıtları

Evlenme ve boşanma kayıtları

Diğer muhtelif hayati ve sosyal kayıtlar

Nüfus araştırmaları

Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, «Nüfus ve Sağlık Araştırmaları», 1968’den sonra her 3, ve 8 le biten her 5 yılda bir 1927, 1935-1990 her beş yılda bir, 2000 son nüfus sayımı

TÜİK Nüfus araştırmaları (1964-65, 1974, 1989)

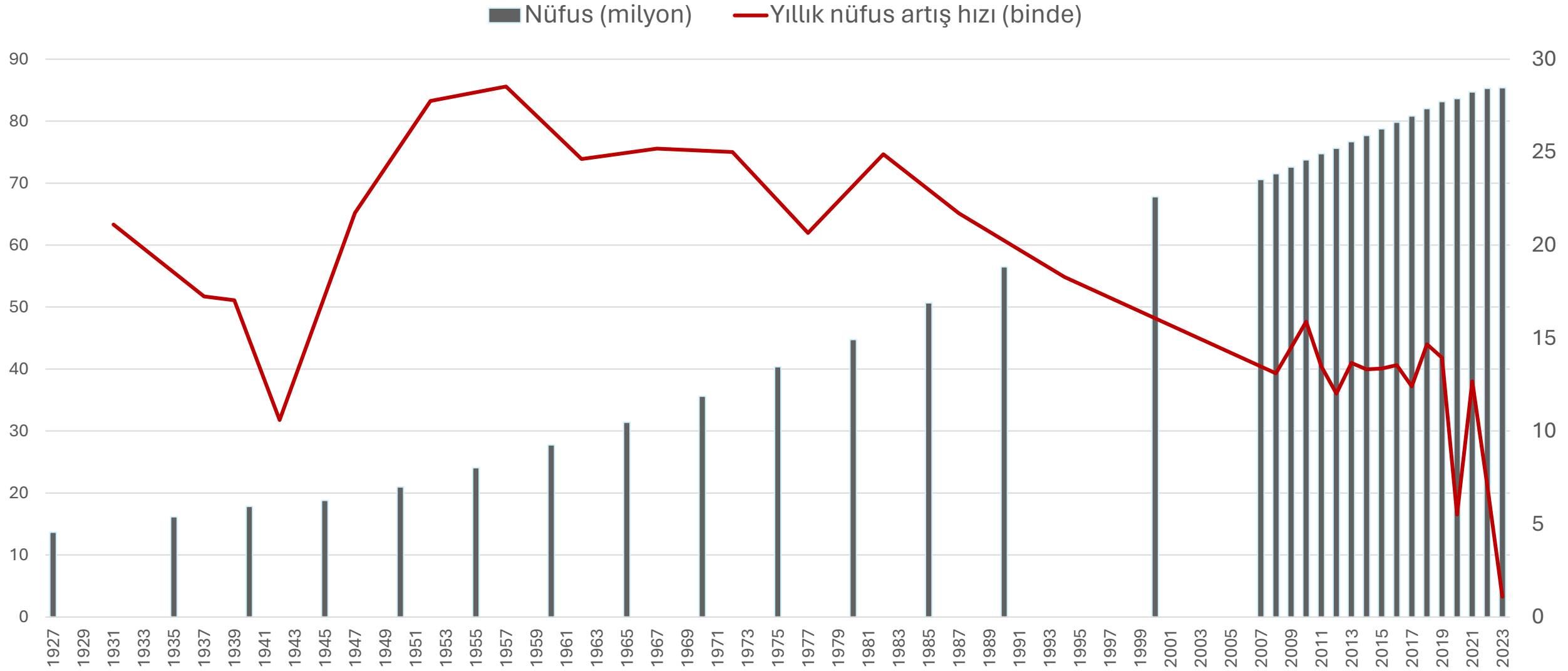
Aile yapısı araştırmaları

Muhtelif göç araştırmaları vb.

Çocuk araştırması

Yaşlılık araştırması

Türkiye'de Nüfus Büyüklüğü ve Yıllık Nüfus Artış Hızı Değişimi

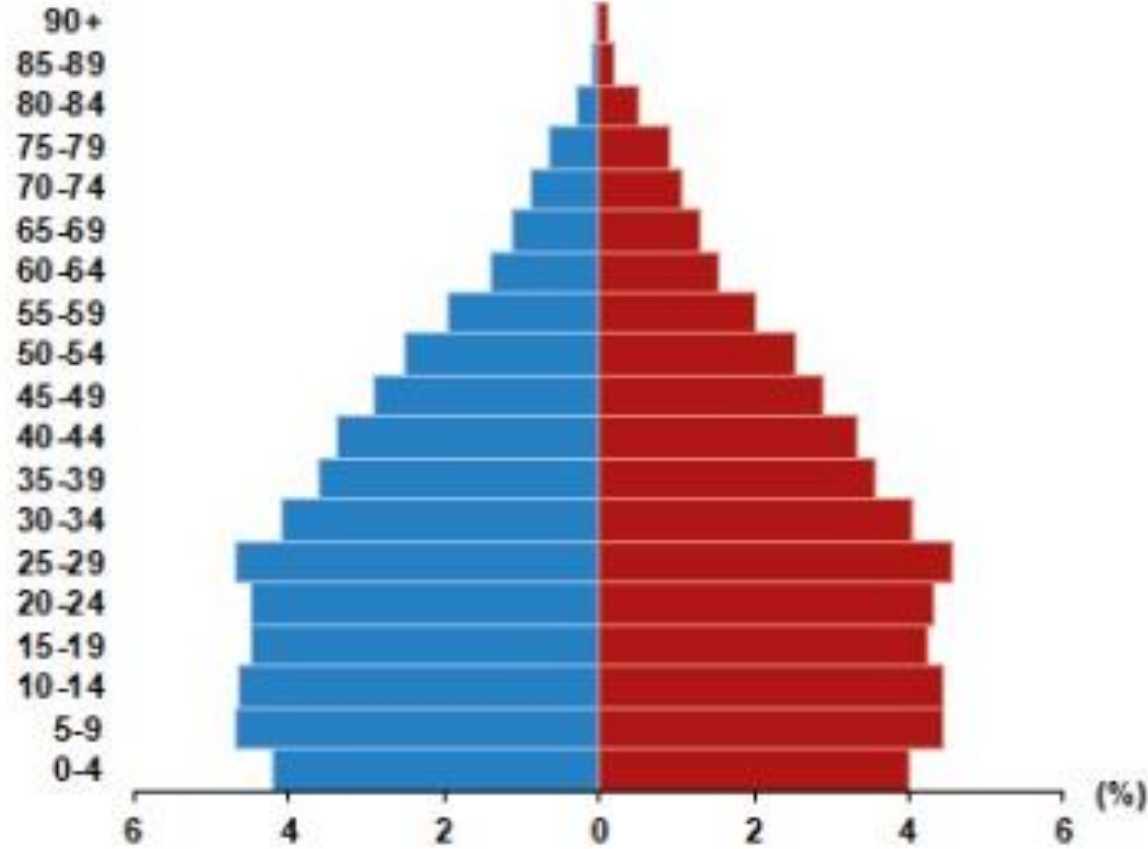
2007-2023 Nüfus ve nüfus artış hızı, TÜİK ADNKS 2023 sonuçları

Nüfus piramitleri, Türkiye 2007-2023, TÜİK

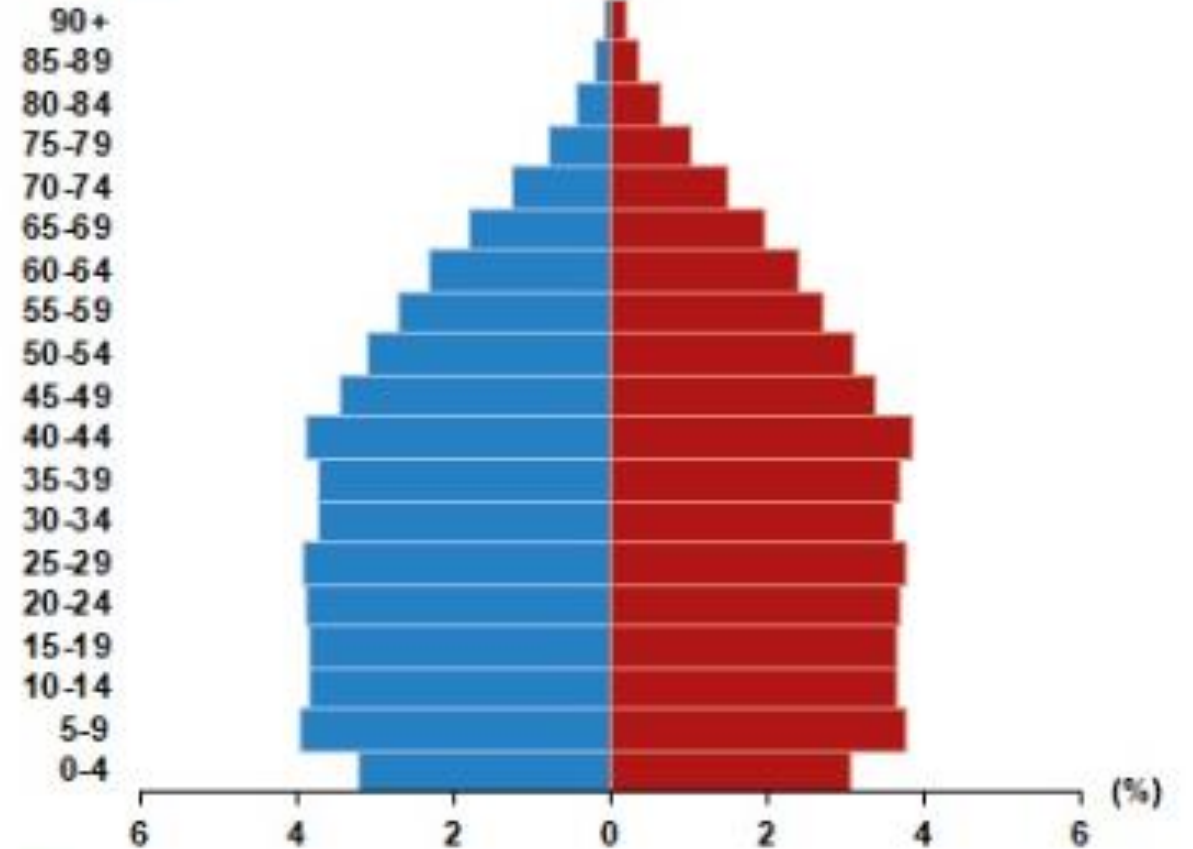
Yaş grubu

2007

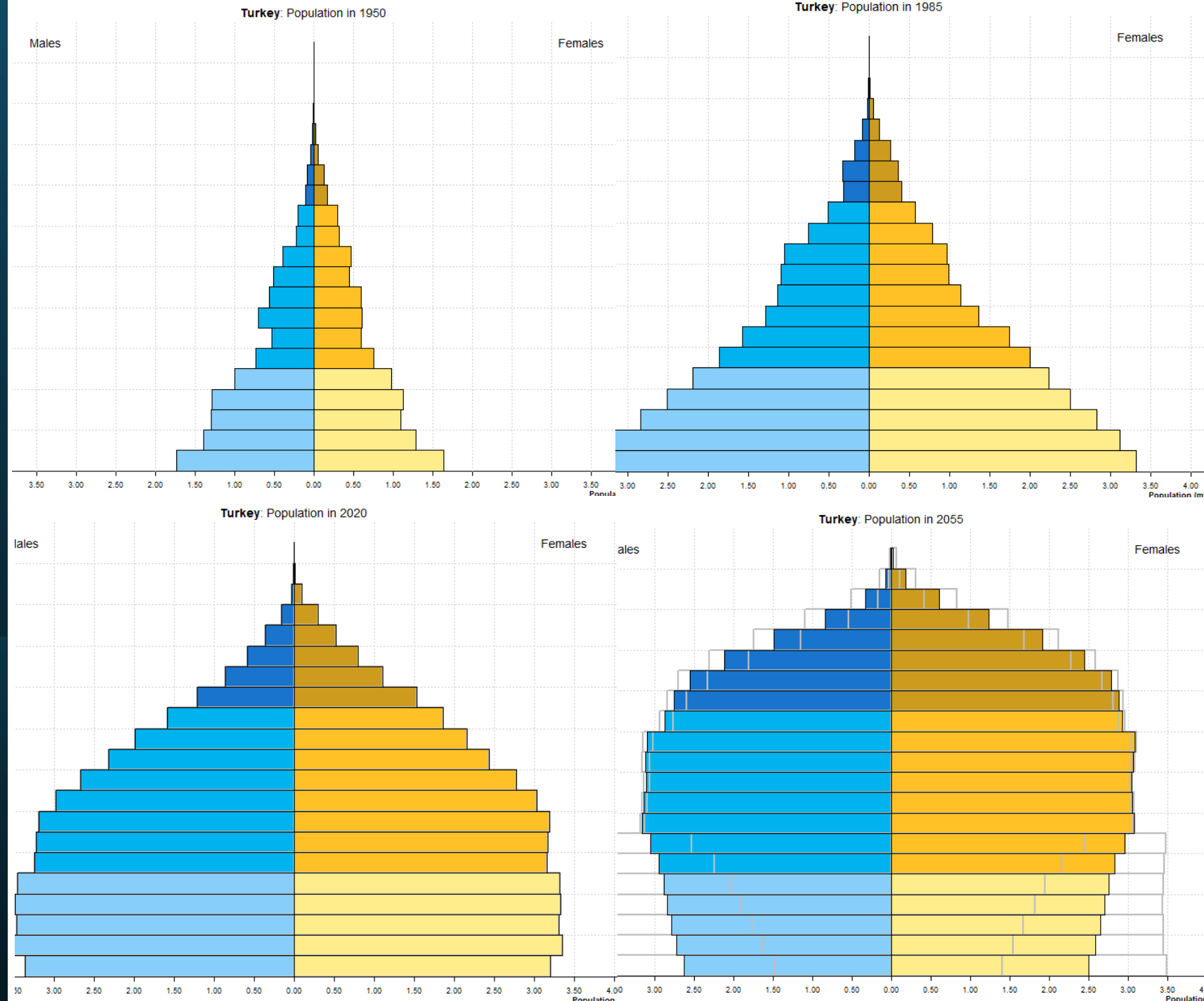
Yaş grubu

2023

■ Erkek ■ Kadın

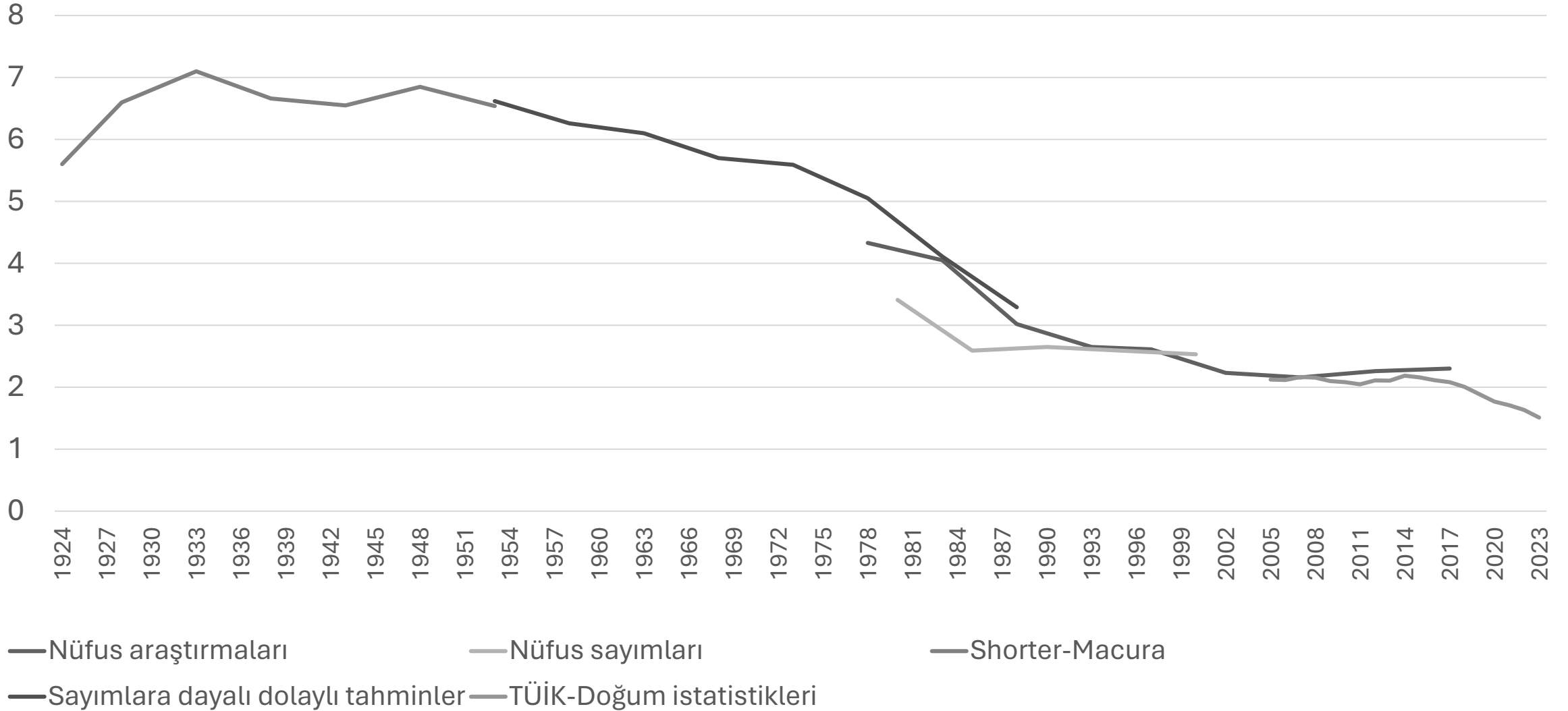
Türkiye Nüfus Piramitleri 1950, 1985, 2020 ve 2055 (UN)

Tartışmalar: Genel Nüfus

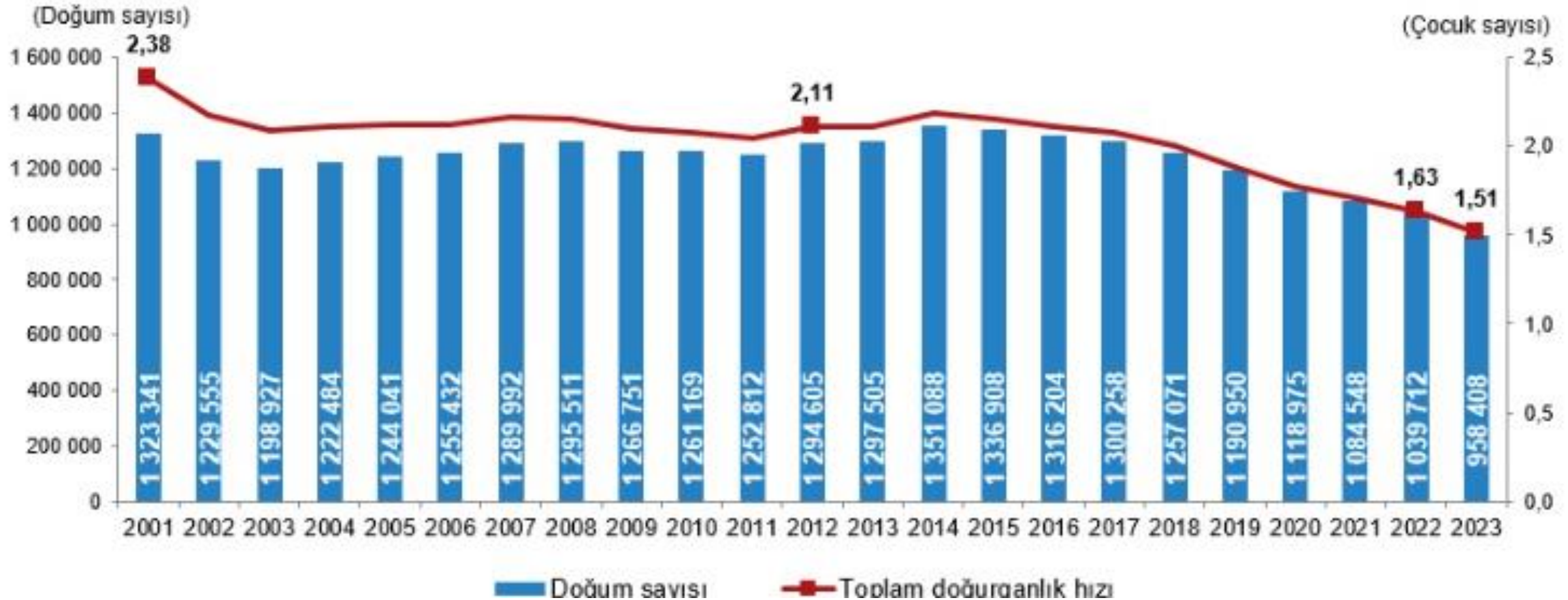
- 2007 yılından itibaren her yıl 31 Aralıktaki nüfusa göre açıklanan ve adrese kayıtlı TC vatandaşları (83.8 milyon) ve oturma izni olan yabancıları (1.6 milyon) içeren nüfus, Adrese dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) toplam 85.4 milyon
- 3.2 milyon geçici koruma altındaki «kayıtlı» Suriyeli göçmen
- Değişik tahminlere göre 400-800 bin arası «düzensiz» göçmen
- Ve diğer kayıtsız göçmenler (????)
- Turistler (2023, 47 milyon giriş-çıkış)
- Günlük veya kısa dönemli ticari, sağlık, eğitim hareketleri
- İç göç hareketleri

Doğurganlık Eğilimi: Toplam doğurganlık hızı , (Kadın başına Ortalama çocuk sayısı)

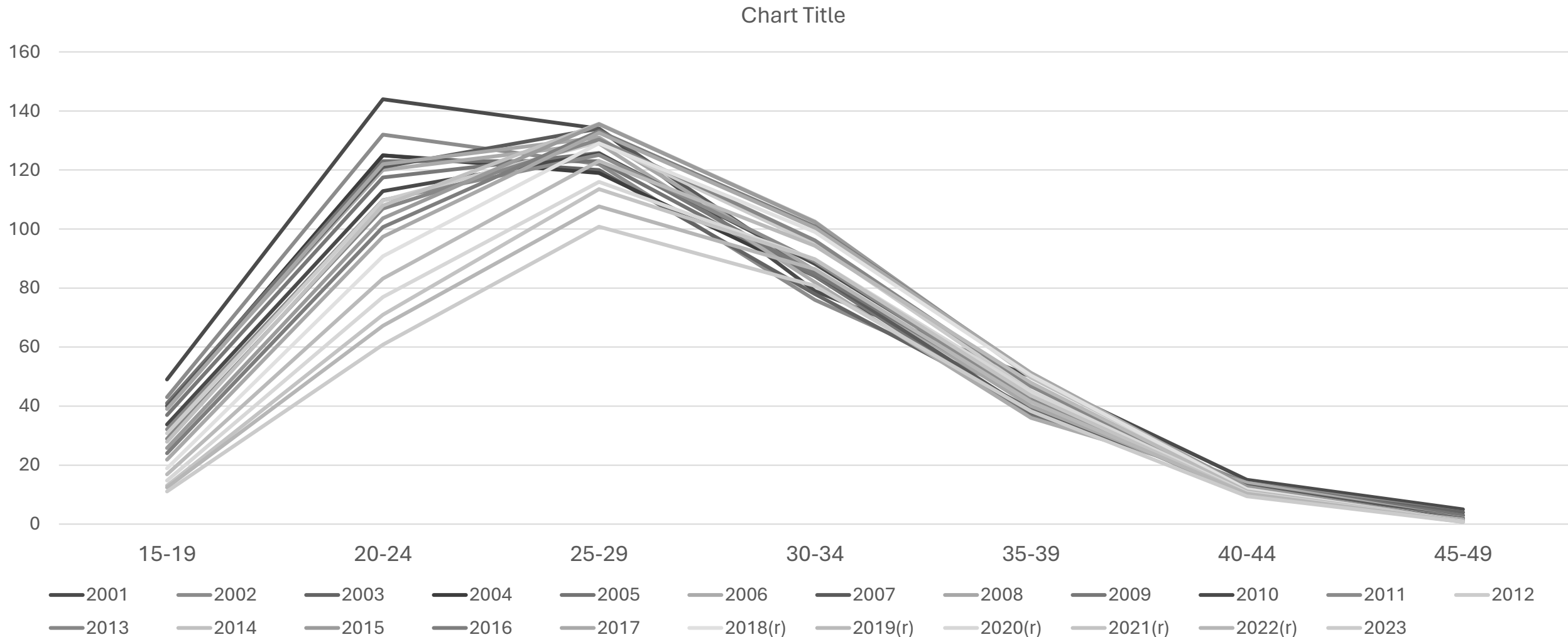

Doğumlar, TÜİK 2023 doğum istatistikleri

Doğum sayısı ve toplam doğurganlık hızı, 2001-2023

Yaşa Özel Doğurganlık Hızı Değişimi: 2001-2023

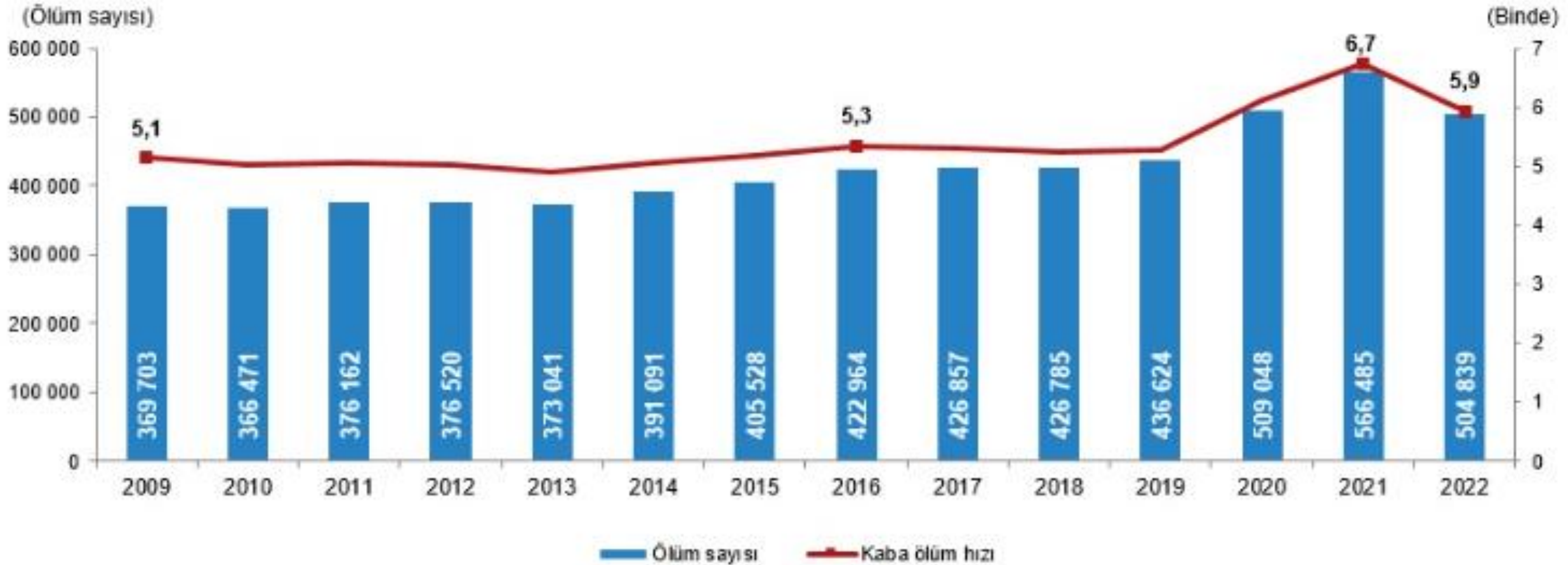

Tartışmalar: Doğumlar

- Yenilenme seviyesi olan 2018 itibariyle 2.1 çocuğun altına düşen Toplam Doğurganlık hızı (kadın başına ortalama çocuk sayısı)
 - İlk evlenme yaşında ilerleme
 - Kadınların okullaşma oranları
 - İlk çocuğu doğurma yaşı
- Suriyeli doğumları dahil değil (145-160 bin arası), Diğer göçmen doğumları dahil değil
- Son 6-7 yılda Beklenen örüntünün de dışında hızlı doğurganlık düşüşü;
- Olası etkenler:
 - Ekonomik kriz
 - Pandeminin etkisi
 - Depremin etkisi
 - Eğitim ve bakım maliyetleri

Ölüm İstatistikleri, TÜİK 2022

Ölüm sayısı ve kaba ölüm hızı, 2009-2022

Tartışmalar: Ölümler

- **Azalan bebek ve 5 yaş altı ölümleri**
 - Binde 9 ve binde 12
- **Uzayan ortalama ömür**
 - Erkeklerde 76, Kadınlarda 80 yıl
- **Pandemi sırasında ölüm istatistikleri ve pandeminin ölümlüğe doğrudan ve dolaylı etkisi**
 - Mezarlık kayıtları ve açıklanan rakamlar
 - TÜİK 2020,2021,2022 ölümlülük rakamları 3 yıl için toplam 250 bin civarı fark varken 110bin COVID-19 ve 55 bin ekstra solunum yolu hastalıkları nedeniyle ölüm, aradaki fark hala anlamlı
 - Ölüm nedeni dağılımında muhtemel değişimler
- **2023 depremi nedeniyle gerçekleşen ölümler**
 - Resmi rakam 53bin
 - Farklı iddialar, seçmen kayıtlarından yapılan bir çalışma 90bin seçmenin kayıp olduğunu, 18yaş altı nüfus ile bu sayının 120bin civarını olduğunu iddia ediyor

<https://www.sozcu.com.tr/belgeleriyile-acikladi-deprem-bolgesinde-90-bin-200-secmen-kayip-p24096>

Cinsiyete göre iller arası göç eden nüfus ve oranı, 2007-2022

İç Göç
İstatistikleri,
2022

Dönem Period	İller arası göç eden nüfus Population migrated across provinces			İller arası göç eden nüfus oranı Proportion of population migrated across provinces (%)		
	Toplam Total	Erkek Male	Kadın Female	Toplam Total	Erkek Male	Kadın Female
2007-2008 ⁽¹⁾	2 273 492	1 153 069	1 120 423	3.18	3.21	3.15
2008-2009 ⁽¹⁾	2 236 981	1 123 136	1 113 845	3.08	3.08	3.09
2009-2010 ⁽¹⁾	2 360 079	1 177 639	1 182 440	3.20	3.18	3.22
2010-2011 ⁽¹⁾	2 420 181	1 204 530	1 215 651	3.24	3.21	3.27
2011-2012 ⁽¹⁾	2 317 814	1 149 151	1 168 663	3.06	3.03	3.10
2012-2013 ⁽¹⁾	2 534 279	1 250 579	1 283 700	3.31	3.25	3.36
2013-2014 ⁽¹⁾	2 681 275	1 305 498	1 375 777	3.45	3.35	3.55
2014-2015 ⁽¹⁾	2 720 438	1 328 359	1 392 079	3.45	3.36	3.55
2015-2016 ⁽¹⁾	2 619 403	1 281 152	1 338 251	3.28	3.20	3.36
2016-2017 ⁽¹⁾	2 684 820	1 316 542	1 368 278	3.32	3.25	3.40
2017-2018 ⁽²⁾	3 057 606	1 505 879	1 551 727	3.73	3.66	3.80
2018-2019 ⁽²⁾	2 806 123	1 364 132	1 441 991	3.37	3.27	3.48
2019-2020 ⁽²⁾	2 258 726	1 100 960	1 157 766	2.70	2.63	2.78
2020-2021 ⁽²⁾	2 777 797	1 318 754	1 459 043	3.28	3.11	3.45
2021-2022 ⁽²⁾	2 791 156	1 336 099	1 455 057	3.27	3.13	3.42

Uluslararası Göç

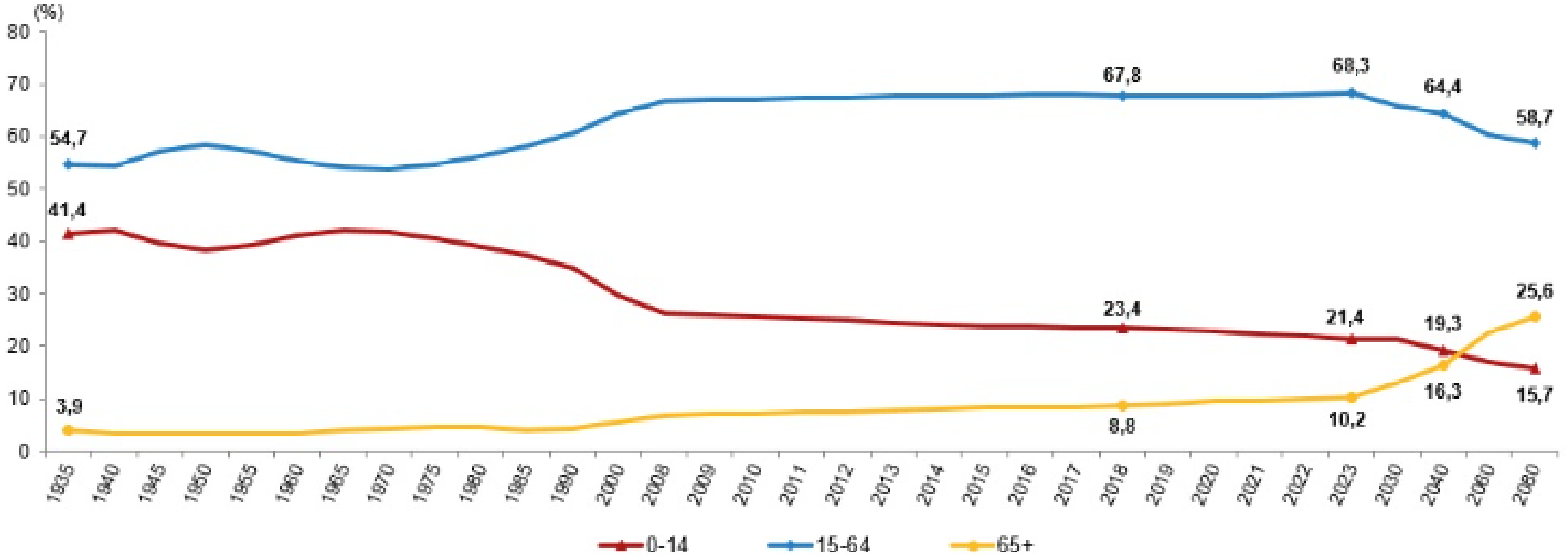
Yıl	Türkiye'Den Yurt Dışına Giden Göç	Yurt Dışından Türkiye'Ye Gelen Göç	Net Göç
2016	177960	380921	202961
2017	253640	466333	212693
2018	323918	577457	253539
2019	330289	677042	346753
2020	420463	340845	-79618
2021	287651	739364	451713
2022	466914	494052	27138
2016-2022	2260835	3676014	1415179

Tartışmalar: Göç

- Sadece oturma izni üzerinden hesaplanan göç
- Suriyeli ve diğer düzensiz göçmenlerim kayıt sistemi ve istatistikleri
- İç göç hakkında net bilgi olmaması
- Göç tanımı
- 2020 Nüfusunda dikkat çeken yabancı nüfus azalımına karşın 2021 görülen en yüksek kayıtlı yabancı nüfus
- 2022 ve 2023 bu nüfuslarda dramatik azalma
- Göç araştırma(ları)sı ihtiyacı

Yaş yapısındaki değişim ve Yaşlanma, TÜİK 2023

Yaş grubuna göre nüfus oranı, 1935-2080

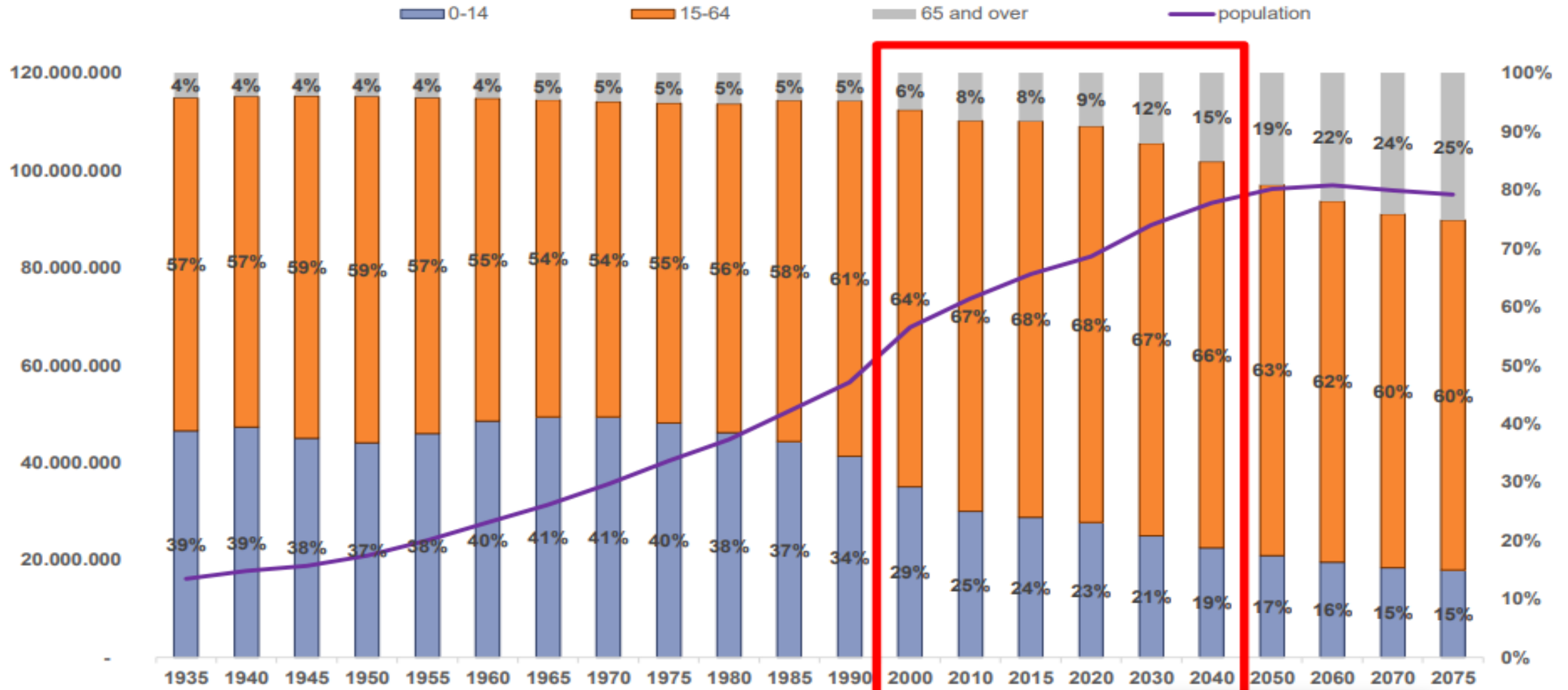
Tartışma: Yaşlanma ve demografik fırsat penceresi

- Doğurganlıktan bağımsız artacak yaşlı sayısı
 - 2023' de 8.7 milyon yaşlı, 20 den fazla Avrupa ülkesi nüfusundan daha yüksek
- Aktif yaşlanma
- Yaşlı bakımı ve Türkiye gerçekleri
- Yaşlılık Araştırması ihtiyacı

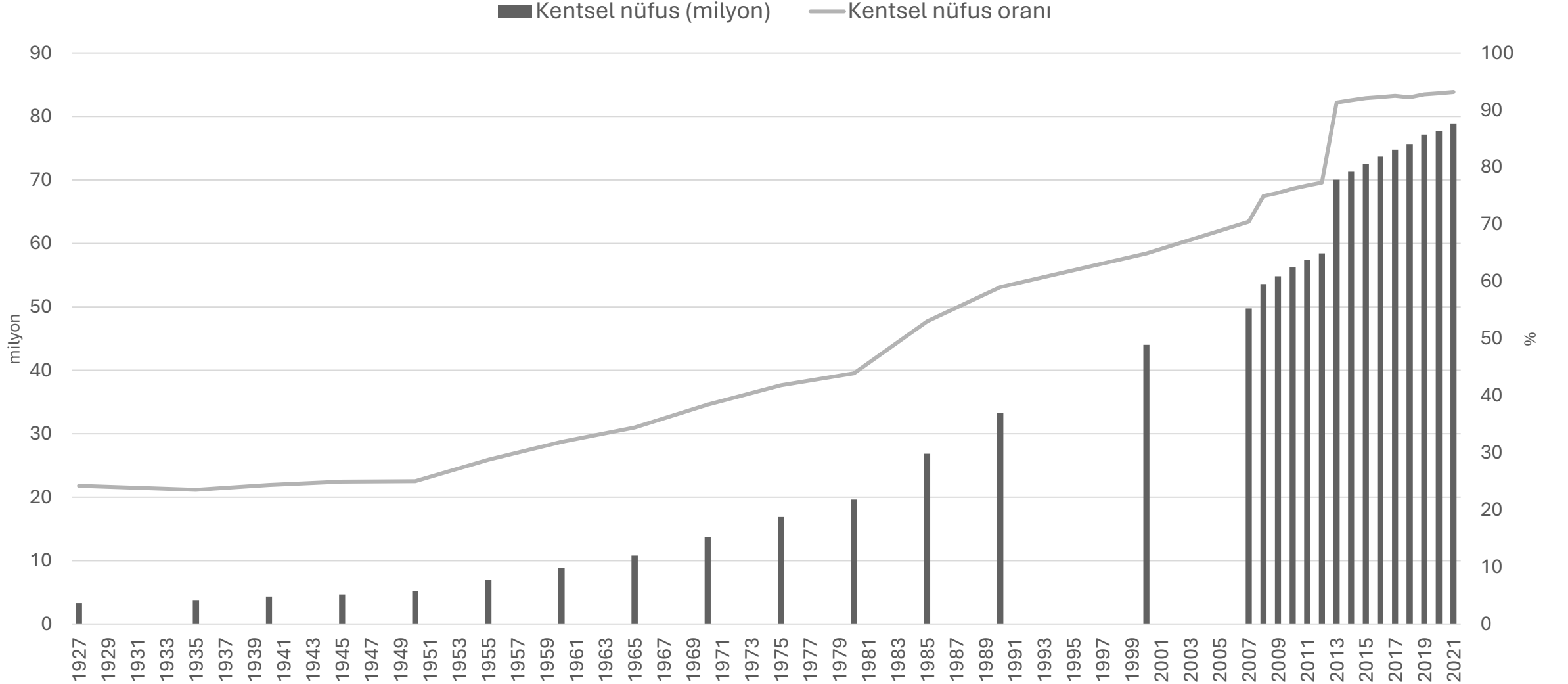
2050'ye doęru Türkiye için Demografik Fırsat Penceresinin neresinde?

- Birleşmiş Milletler, ülkelerin gelişimleri boyunca “demografik fırsat penceresini”; 15 yaş altı nüfusun toplam nüfusun %30’undan az olduğu, 65 yaş üstü nüfusun ise toplam nüfusun %15’inden az olduğu dönem olarak tanımlamaktadır.
- Bu dönem genellikle doğurganlığın çok hızlı düştüğü, dolayısı ile çalışma çağına erişmemiş nüfusun, çalışma çağındaki nüfustan küçük kaldığı ülkelerin kalkınması açısından bir fırsat olarak görülmektedir.
- Düşen doğurganlığın yanısıra, ölüm oranlarının azalması yaşlı nüfusun oranını artırmaya başlayacağı için bu fırsatın toplumlar için 30-40 yıl kadar süreceği öngörülmektedir.

Demografik Fırsat Penceresi (Ünlü, 2017)

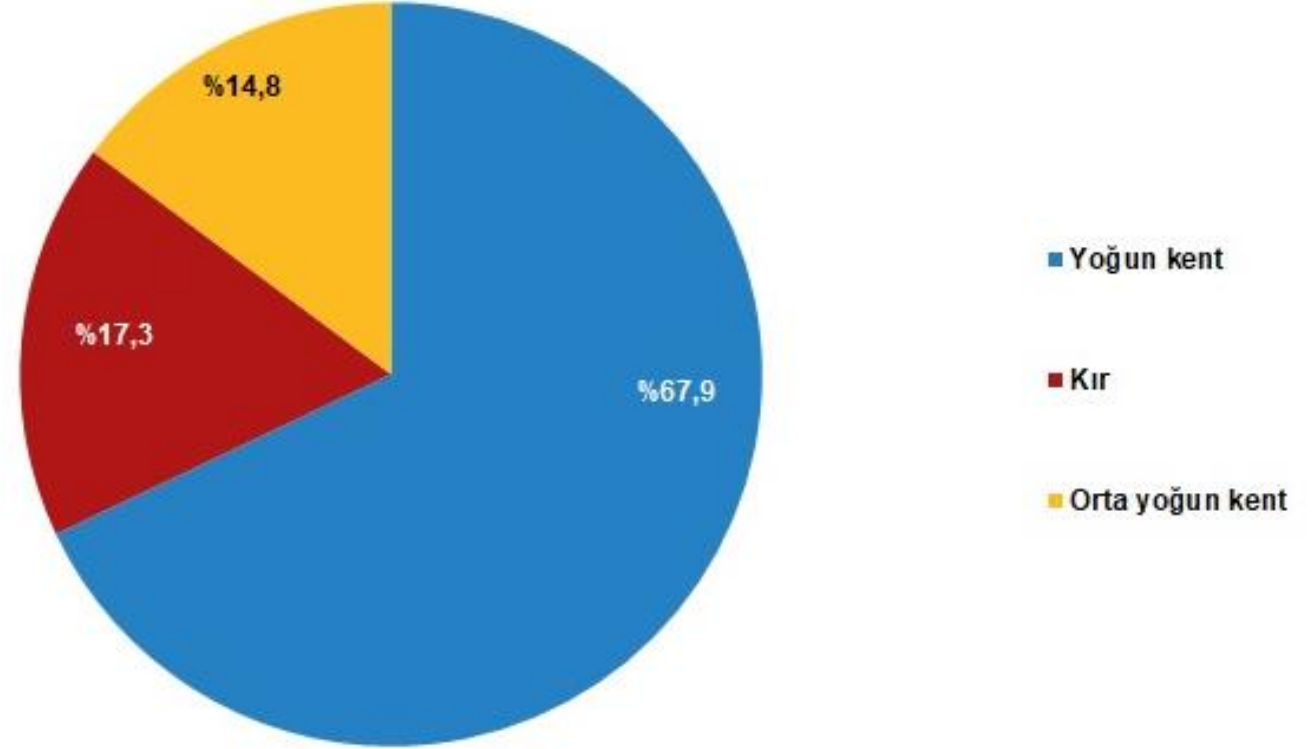

Türkiye’de Resmi Kent Tanımına Göre Kentsel Nüfus (milyon) ve Kentsel Nüfus oranı (%)

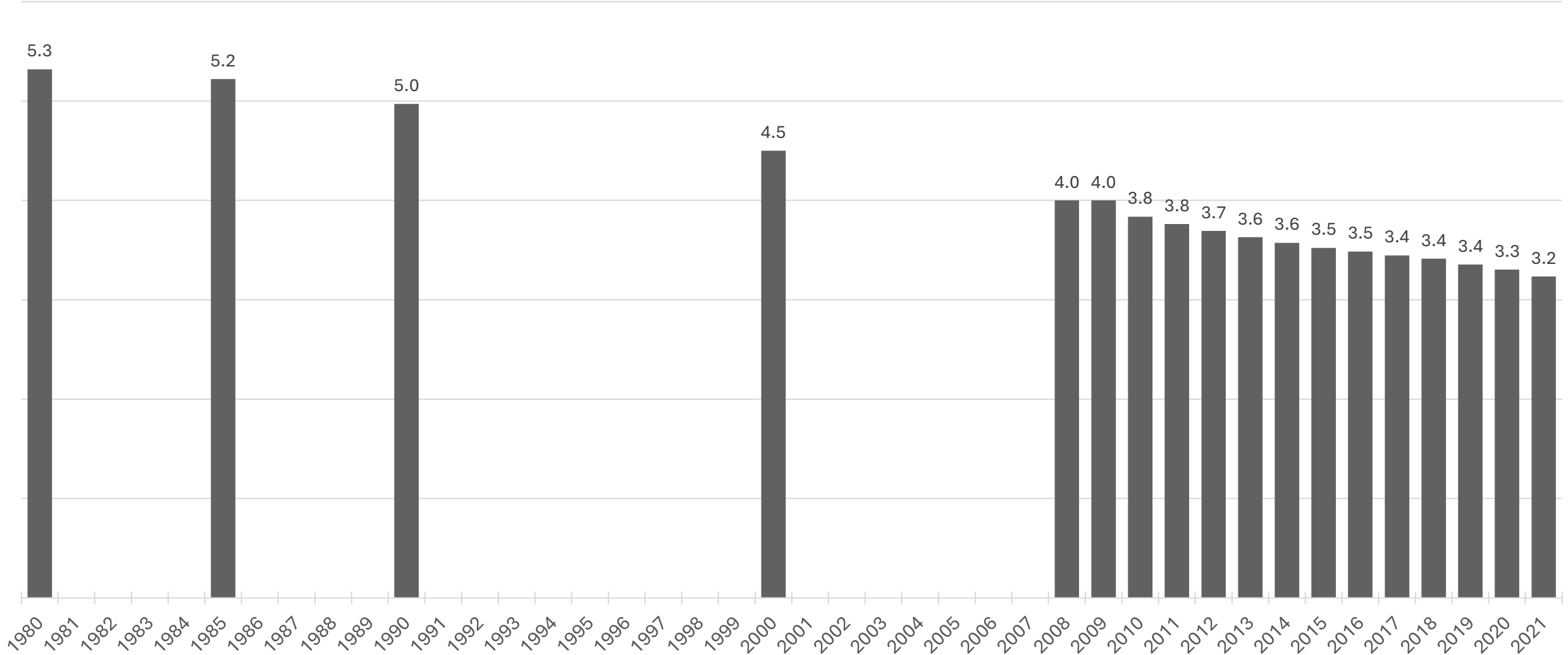

Yeni Kentleşme
derecesi
DEBURGA
sınıflamasına göre
Kent-Kır dağılımı
(TÜİK, 2022)

Kent-kır sınıflamasına göre nüfusun dağılımı, 2022

Ortalama Hanehalkı büyüklüğü (kişi)

Hanehalkı tiplerine göre hanehalkı oranı, 2014-2022

Hanehalkı tipleri	Toplam hanehalkı içindeki oranı (%)								
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Tek kişilik hanehalkı	13,9	14,4	14,9	15,4	16,1	16,9	17,9	18,9	19,4
Tek çekirdek aileden oluşan hanehalkı	67,4	66,9	66,4	66,1	65,3	65,1	65,2	64,4	64,5
Sadece eşlerden oluşan çekirdek aile	14,1	14,3	14,2	14,2	14,1	13,9	13,5	13,5	13,8
Eşler ve çocuklardan oluşan çekirdek aile	45,7	44,8	44,0	43,5	42,3	42,0	42,0	40,8	40,4
Tek ebeveyn ve çocuklardan oluşan çekirdek aile	7,6	7,8	8,2	8,5	8,9	9,2	9,7	10,1	10,3
Baba ve çocuklardan oluşan çekirdek aile	1,5	1,6	1,7	1,8	1,9	2,0	2,2	2,3	2,3
Anne ve çocuklardan oluşan çekirdek aile	6,1	6,2	6,5	6,7	7,0	7,2	7,5	7,8	8,0
En az bir çekirdek aile ve diğer kişilerden oluşan hanehalkı	16,7	16,5	16,3	16,0	15,8	15,0	14,0	13,5	12,8
Çekirdek aile bulunmayan birden fazla kişiden oluşan hanehalkı	2,1	2,2	2,4	2,5	2,8	3,0	2,8	3,2	3,3

Kaynak: TÜİK, Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi, 2014-2022

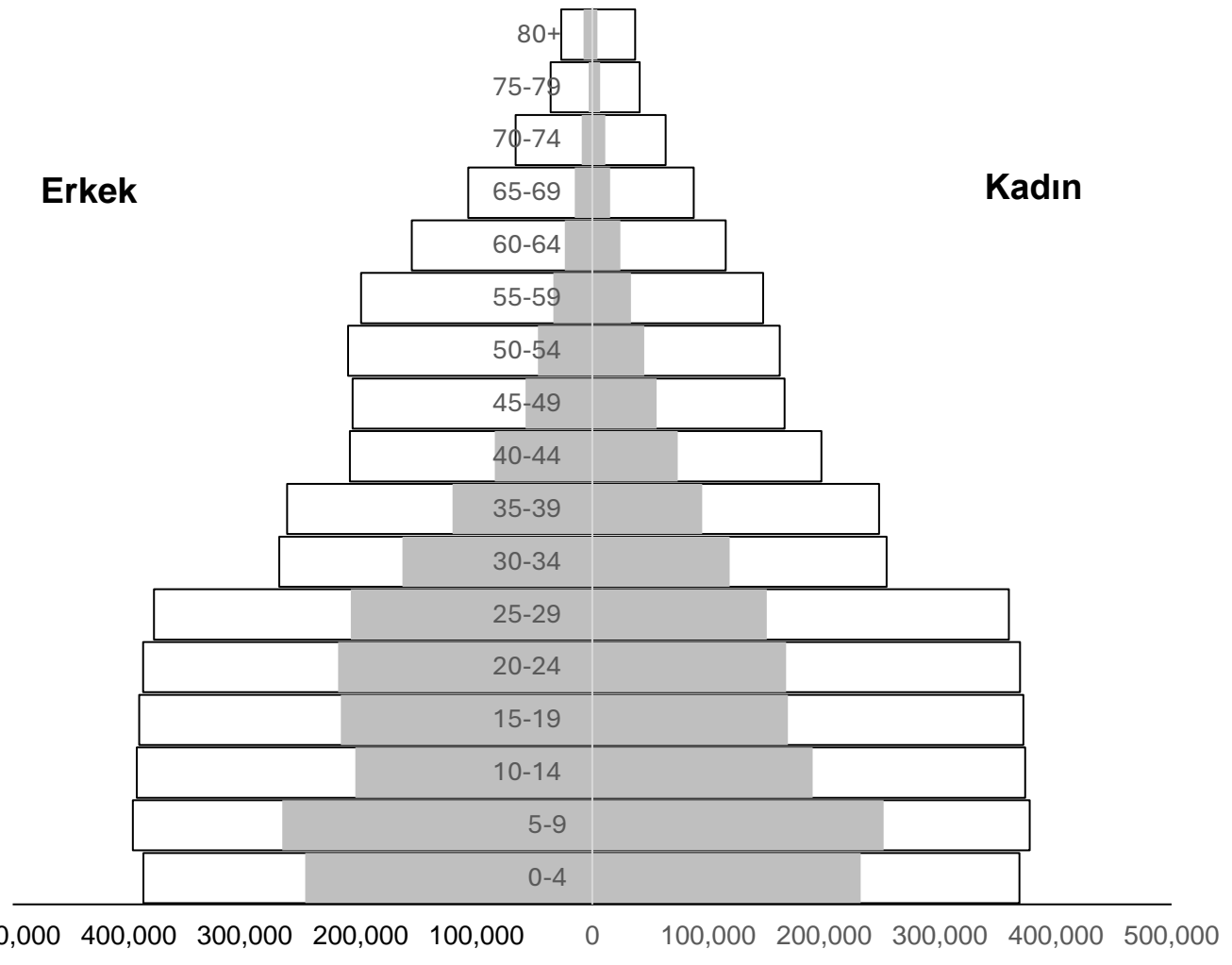
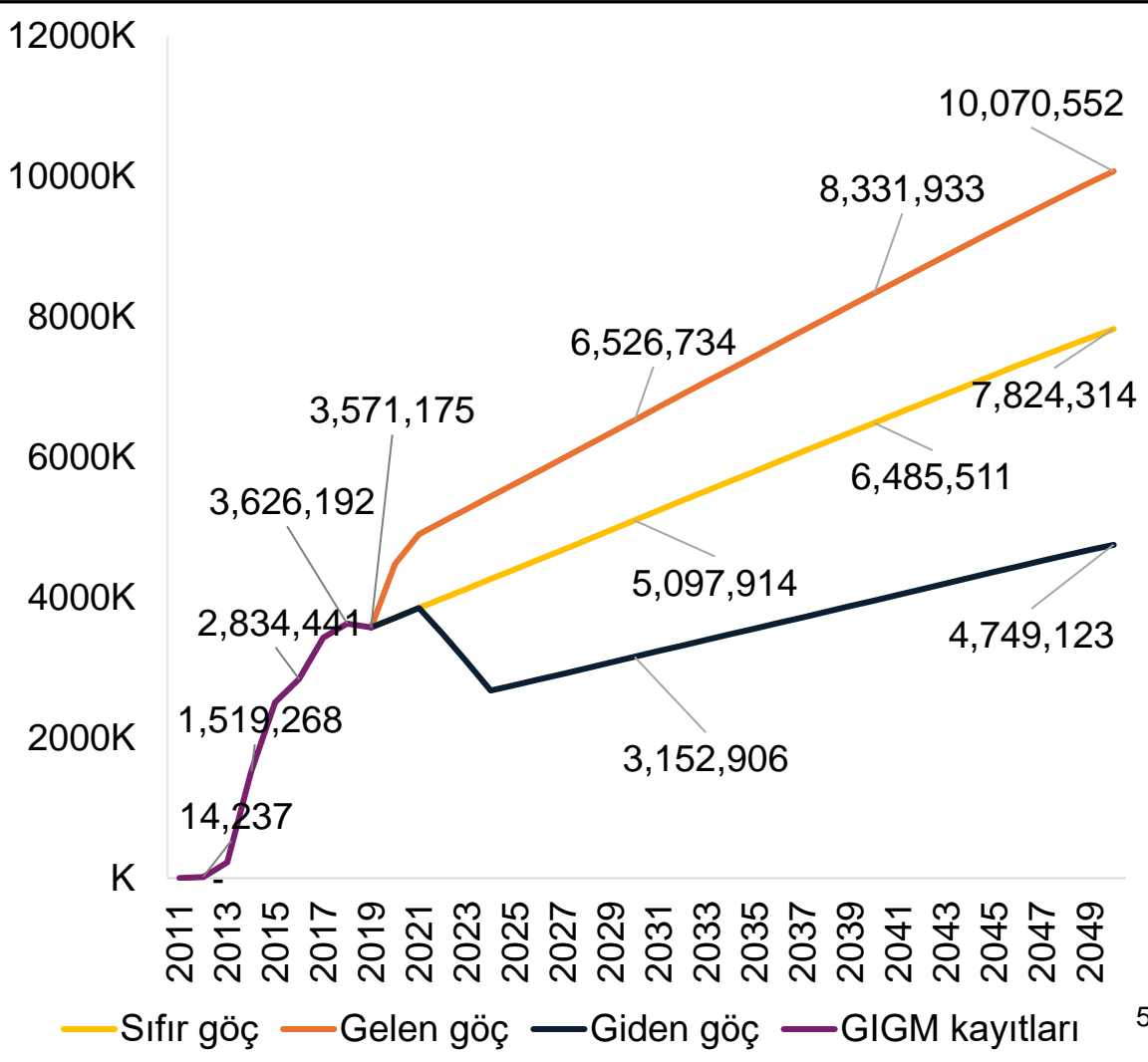
Suriyeli Göçmen Nüfusun Bağımlılık Oranlarının Türkiye (2018) ve Savaş Öncesi Suriye (2010) Genel Nüfusları ile Karşılaştırılması (Adalı ve Türkyılmaz, 2019)

AGE STRUCTURE OF SYRIAN UNDER TEMPORARY PROTECTION AND RESIDENTS OF TURKEY

	Syrian refugees in Turkey				Turkey 2018	Syria 2010
	2015	2016	2017	2018		
Youth Dependency Ratio ($100 \times {}_{14}P_0 / {}_{50}P_{15}$)	61.6	60.0	65.4	67.8	34.6	60.4
Elderly Dependency Ratio ($100 \times {}_{+}P_{65} / {}_{50}P_{15}$)	3.3	3.4	3.1	3.1	12.9	5.8
Child woman ratio ($100 \times {}_5P_0 / {}_{35}W_{15}$)	483.6	441.3	640.3	708.3	315.8	482.0
Median age	19.5	20.1	20.0	19.9	32.0	21.5

Türkiyede'ki Suriyeli Nüfus Piramitleri

“Siyah” 2019 yılı, “Çizgi” 2050 projeksiyonu (Adalı, Türkyılmaz ve Enfiyeci, 2021)

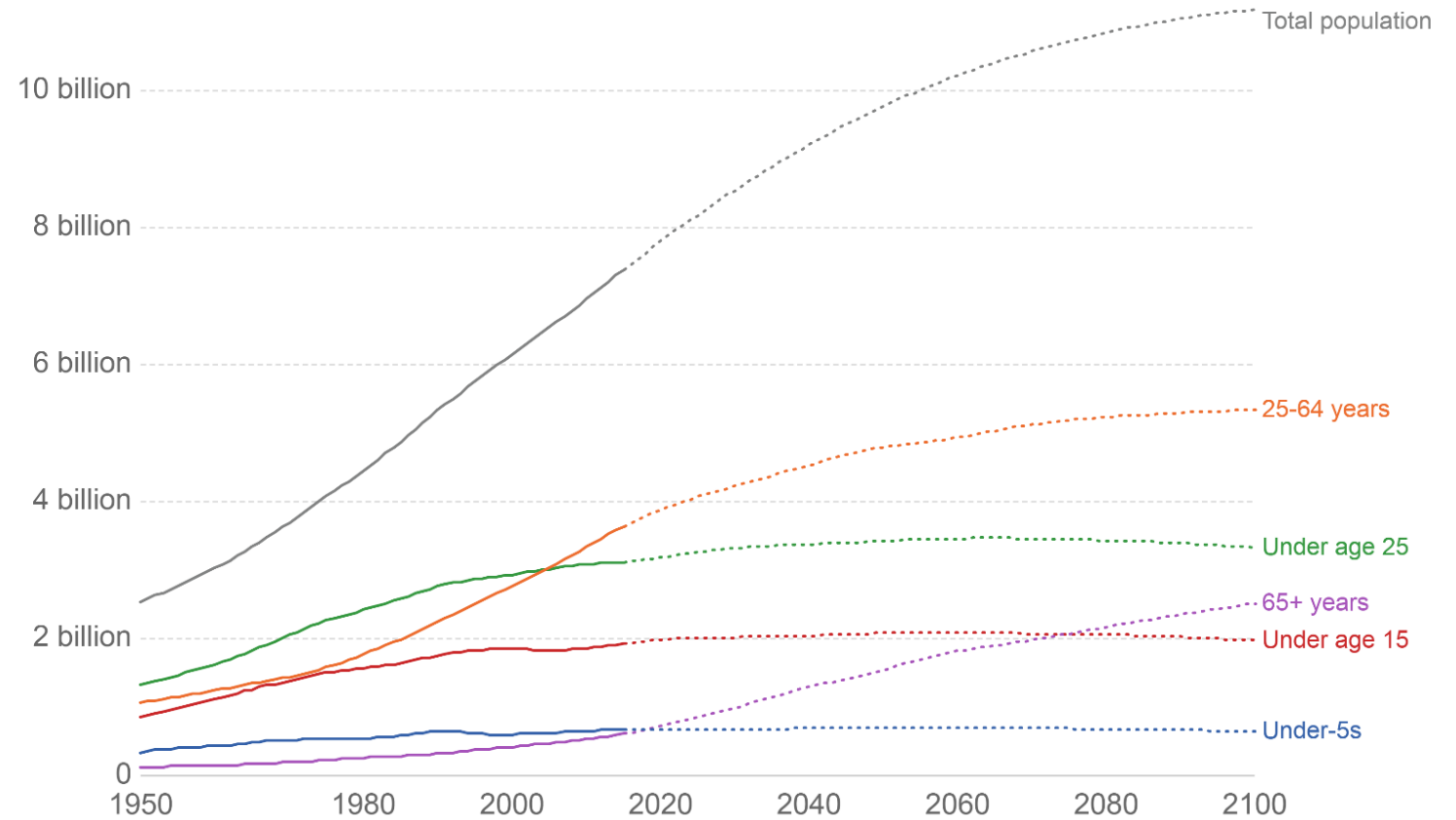

UN Nüfus projeksiyonları, Dünya

Population by age bracket with UN projections, World

Our World
in Data

Historical population estimates (from 1950 to 2015), and projections through to 2100 based on UN medium fertility scenarios. This is shown for various age brackets and total population.

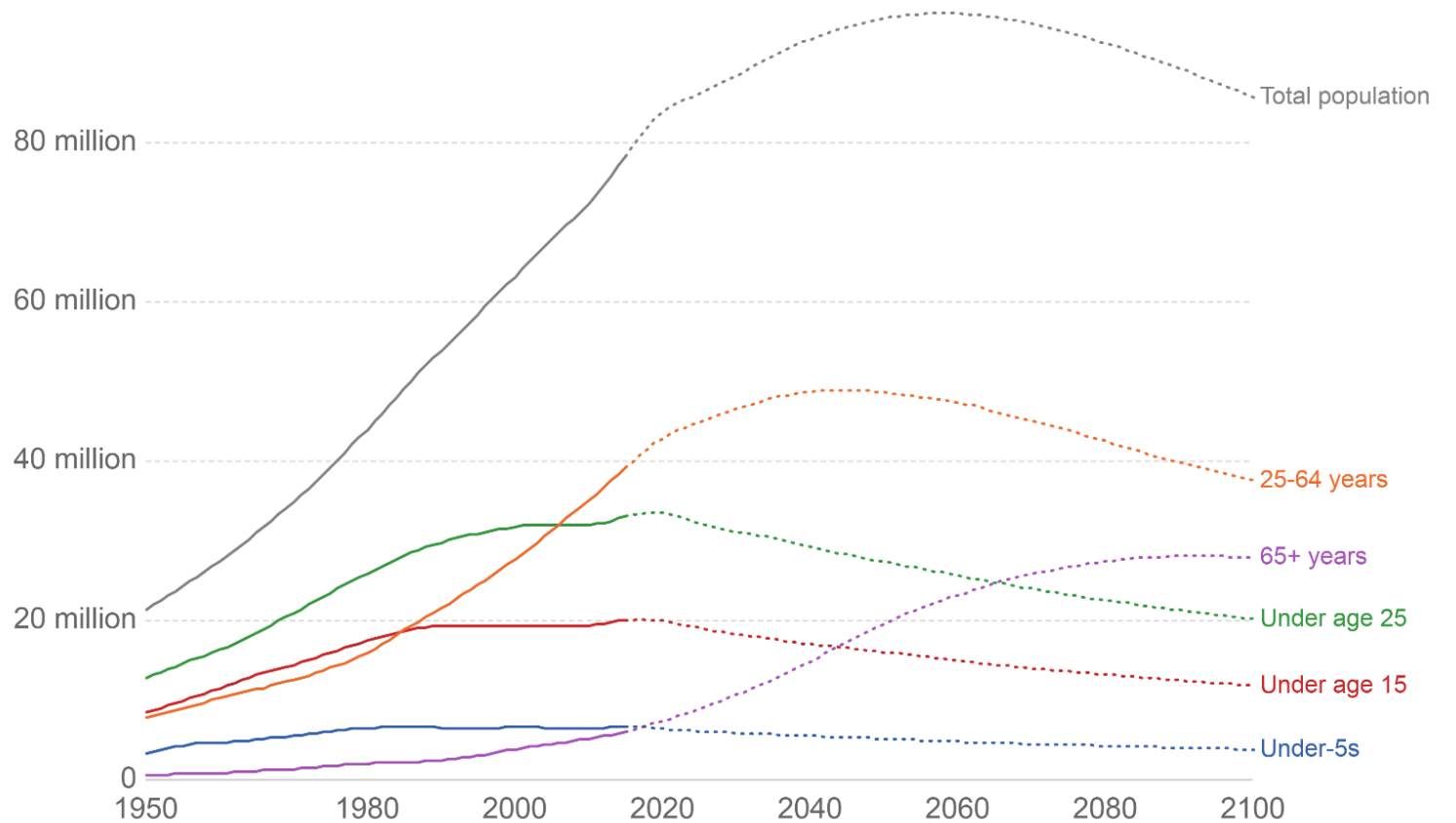
Source: UN Population Division (2017 Revision)
CC BY

UN Nüfus projeksiyonları, Türkiye

Population by age bracket with UN projections, Turkey

Historical population estimates (from 1950 to 2015), and projections through to 2100 based on UN medium fertility scenarios. This is shown for various age brackets and total population.

Source: UN Population Division (2017 Revision)
CC BY

Genel tartışma konuları

Düşen doğurganlık

- Kısa dönemli bir eteleme mi? kalıcı bir tutum mu?
- Nüfus Politikaları: Pro-natalist? Doğurganlık tercihleri? Teşvikler

Pandemi nedeniyle oluşan hastalık ve ölümler

- Kronik ve yakın orta dönem etkileri
Tetiklenen ölümler
- Deprem kaynaklı kayıplar

Uluslararası Göç

- Pandemi, ve deprem nedeniyle azalan yasal yabancı sayısı kalıcı mı
- Suriyelilerin etkisi? Büyüme, entegrasyon? Azınlık? Kalıcılık?
- Düzensiz göçmenler? Ucuz iş gücü? potansiyel güvenlik kaygıları?

İç göç hareketleri,

- Bahçeli evlere, kırsala, deniz kıyılarına dönüş,
- Depremden kaçış
- Şehirde yaşamanın ekonomik maliyeti
- Şehirleşme

Küçülen hanehalkı büyüklüğü ve değişen aile tipleri

- Tek kişilik aileler
- Azalan geniş aileler
- Akraba olmayan aileler

Yaşlanma, Aktif yaşlanma, yaşlı bakımı

Türkiye Nüfusu ne? Vatandaşlar, Yasal yabancılar + Suriyeliler, Düzensiz Göçmenler,

Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü

Son çalışmalar

<http://www.hips.hacettepe.edu.tr/>

